

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de
Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus,
ac de ineffabili mysterio Incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Conclusio affirmativa statuitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

lus in sacramento Baptismi recipit gratiam, sine ullo motu liberi arbitrij: Ergo similiter adultus, de absoluta potentia, justificari poterit, sine aliquo ejus actu, quo disponatur ad gratiam, per hoc scilicet quod ipsi dormienti, vel nihil operanti, habitus gratiæ sanctificantis à Deo infundatur; quia talis infusio erit virtualis peccati præcedentis retractatio; habitualiter enim transmutabit affectum illius à volitione peccati ad amorem justitiæ.

178. Confirmatur amplius: Si humanitas maculata peccatis uniretur personaliter Verbo Divino, justificaretur per talem unionem, antecedentem omnem ejus actum, & mundaretur ab omni peccato, ut docent Theologi in Tractatu de Incarnatione: Ergo per absolutam Dei potentiam potest impius justificari, sine ullo motu liberi arbitrij in peccatum. Sed de his fusiis in Tractatu de penitentia, ad quem hujus difficultatis resolutio pertinet.

Disp. 3.
art. 2.
concl. 3.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum actus contritionis & charitatis, qui ad gratiam habitualement ultimò disponunt, ab ea effectivè procedant, vel ab auxilio actuali, per modum transeuntis communicato?

179. **Q**uestio solùm procedit de actibus contritionis & charitatis, qui sunt dispositiones ultimæ ad gratiam habitualement, eam concomitantes in eodem instanti in quo infunditur; nam de alijs dispositionibus præcedentibus tempore infusionem gratiæ, non est dubium quin proveniant, tanquam à principio effectivè, ab aliquo auxilio distincto realiter à gratia habituali. Non est etiam hujus quæstionis sensus, an gratia habitualis sit immediatum principium productivum illorum actuum, cum illa non sit immediatè operativa, ut in Tractatu de gratia docuimus: Sed inquirimus solùm, an gratia habitualis sit illorum actuum principium mediatum, eosque efficiat medijs habitibus operativis charitatis & penitentia, qui simul cum illa infunduntur in instanti justificationis; vel illi procedant ab aliquo solùm auxilio speciali, à gratia habituali entitativè distincto, & per modum transeuntis communicato.

Disp. 2.
art. 6.

180. Ratio dubitandi est, quia ex una parte videtur intelligibile, quod aliquis actus ab aliqua forma effectivè procedat, & tamen ad ejus receptionem subjectum disponat: si enim ab illa efficiatur, eam jam existentem, & in subjecto receptam supponit; cum nulla causa efficiens agat, nisi existat, & accidentis esse sit subjecto inesse; atque adeo ad ejus receptionem subjectum non disponit. Aliunde verò, cum actus contritionis & charitatis sint perfectè vitales in ordine supernaturali, & meritorij gloriæ æternæ, non videntur posse procedere, nisi à principio radicali vitæ supernaturalis, quod est gratia sanctificans, quæ in ordine supernaturali gerit vices substantiæ; sicut in ordine naturali intellectio & volitio, quia sunt actus vitales, non possunt procedere nisi ab anima, quæ est principium radicale vitæ intellectualis.

181. Hæc difficultas, quæ, ut ait Medina, magis subtilis, quàm utilis est, Theologorum ingenia non

A parum torquet, eosque in duas sententias omnino oppositas abire compellit. Quidam enim existimant tales actus ad gratiam disponentes, non procedere effectivè ab ea, sed ab auxilio actuali, per modum transeuntis communicato, & à gratia habituali realiter & entitativè distincto. Hanc sententiam communiter defendunt recentiores Theologi, Suarez, Molina, Bellarminus, Curiel, & alij, & ex Thomistis Joannes à S. Thoma, Aravius, Hacquetus, & Philippus à S. Trinitate. Alij verò Discipuli D. Thomæ, quos sequuntur Vazquez, & Valentia, contendunt actus contritionis & charitatis, qui ad gratiam habitualement ultimò disponunt, ab ea procedere efficienter, mediante habitibus penitentia & charitatis, subindeque esse illà priores & posteriores in diverso genere causæ, & secundum diversas rationes & formalitates, quas in gratia habituali distinguunt. Hæc sententia videtur probabilior, & principijs doctrinæ D. Thomæ, & antiquiorum Thomistarum conformior. Unde pro ea sit.

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico igitur, actus contritionis & penitentia, ad gratiam ultimò disponentes, esse effectivè ab ipsa, ut à principio radicali, non verò ab aliquo auxilio, ab ea realiter distincto.

Hæc conclusio probari solet à nostris Thomistis, pluribus D. Thomæ testimonijs, quæ brevitate causâ prætermitto, & duo tantum quæ videntur clariora profero. Primum habetur in 4. sent. dist. 17. quæst. 1. art. 4. quæstiunc. 2. ubi loquens de actibus charitatis & contritionis, qui ad justificationem ultimò disponunt, sic ait: *Cum isti motus qui sunt in ipsa justificatione impij, sint quasi dispositio ultima ad gratia susceptionem, suo modo procedunt quidem in via causæ materialis, sed sequuntur in via causæ formalis. Unde cum ex eodem S. Doctore ibidem in corp. art. forma, finis, & agens, incident in idem numero vel specie, (ex quo ibidem infert infusionem gratiæ esse priorem remissione culpæ, non solùm in genere causæ formalis, sed etiam efficientis, & finalis) manifestum est, juxta illius principia, actus contritionis & charitatis, qui ad gratiam habitualement ultimò disponunt, ab ipsa effectivè procedere, & illam quidem præcedere in genere causæ materialis dispositivæ, sed subsequi in genere causæ, non solùm formalis, sed etiam efficientis & finalis.*

Secundum sumitur ex art. 8. hujus quæstionis, ubi querit an gratiæ infusio sit prima in ordine naturæ inter ea quæ ad justificationem requiruntur? & contra partem affirmativam, quam cum aliqua modificatione sustinet, sibi objicit secundo loco: *Dispositio præcedit naturaliter formam ad quam disponit: sed motus liberi arbitrij est quædam dispositio ad susceptionem gratiæ: ergo præcedit infusionem gratiæ: Cui argumento sic respondet: Ad secundum dicendum, quod dispositio subjecti præcedit susceptionem formæ, ordine naturæ, sequitur tamen actionem agentis, per quam etiam ipsum subjectum disponitur: & ideo motus liberi arbitrij, naturæ ordine præcedit consecutionem gratiæ, sequitur autem gratiæ infusionem. Unde constat ex D. Thoma, actionem per quam producantur actus contritionis & charitatis, ad gratiam disponentes, ex parte ipsius Dei, esse ipsam*

infusionem gratiæ, quæ mediante elevatur liberum arbitrium, ut eliciat huiusmodi actus. Per gratiæ vero infusionem non potest intelligi collatio auxilij actualis, à gratia habituali realiter distincti: Tum quia S. Thomas loquitur de gratia ad quam recipiendam requiritur dispositio subiecti; ad gratiam verò actualem nulla requiritur dispositio, ut ipse docet quæstione præcedenti art. 2. Tum etiam quia ibi loquitur de infusione gratiæ, per quam fit remissio culpæ, ut patet ex corpore articuli, & ex resp. ad 1. gratia autem per quam culpa remittitur, est gratia habitualis, non verò actualis.

184. Adde quod idem S. Doctor ad justificationem nullum aliud auxilium movens liberum arbitrium requirit, quam ipsam gratiam habitua-
lem, ait enim hic art. 7. *Tota iustificatio impii originaliter consistit in gratia infusione: per eam enim & liberum arbitrium movetur*, mediantibus habitibus charitatis & pœnitentiæ, & culpa remittitur: At culpa non remittitur per auxilium Dei actuale, sed per gratiam habitua-
lem: Ergo juxta D. Thomam in justificatione liberum arbitrium movetur ad eliciendos actus, ad gratiam habitua-
lem disponentes, per ipsammet gratiam habitua-
lem; quæ, ut infra exponemus, duo exer-
cet munia, nempe auxilij moventis (mediantibus prædictis habitibus) & formæ iustificantis, seu peccatum expellentis.

185. Potest insuper suaderi conclusio varijs ratio-
nibus, quas breviter hic exponemus. Prima, quam in ratione dubitandi insinuavimus, sic potest pro-
poni. De ratione actus vitalis est ut procedat à principio proximo vitæ, ut conjuncto principio radicali, ut patet in omnibus actibus vitalibus, tam corporeis, quam spiritualibus; nullus enim illorum procedit nisi à principio proximo, scilicet potentia, & à principio radicali, nimirum anima: Sed actus contritionis & charitatis, qui ad justificationem disponunt, sunt vitales, vitalitate supernaturali; ut patet, cum per charitatem vitæ supernaturali & divinæ vivamus, juxta illud 1. Joan. 3. *Translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus: qui non diligit, manet in morte*: Ergo procedunt ab habitibus pœnitentiæ & charitatis, ut conjunctis gratiæ habitua-
li, quæ est principium radicale vitæ supernatu-
ralis.

186. Dices, ad vitalitatem supernaturalem illorum actuum sufficere, quod procedant à Deo interiùs in anima operante, & eam movente per auxilium supernaturale, per modum transeuntis commu-
nicatum.

Sed contra: Deus non potest immediate per seipsum supplere vices principij vitalis, sed ad vitalitatem actus necessarii requiritur influxus po-
tentie vitalis, conjunctæ principio radicali vitæ: unde si Deus immediate per seipsum moveret ali-
quod corpus mortuum, operando interiùs in il-
lo, talis motus non esset vitalis, quia non proce-
deret à potentia vitali, conjuncta animæ, quæ est principium radicale vitæ naturalis. Ex quo inferunt Theologi in Tractatu de Angelis, actiones elicatas ab Angelis in corporibus assumptis, puta locutionem, comestionem, aut deambulationem, non esse vitales, quia non procedunt à forma in-
formante, sed ab intelligentia assistente: Ergo et si Deus moveat interiùs hominem per auxilium su-
pernaturale, ad eliciendos actus contritionis & charitatis, ad justificationem ultimò disponentes; si tamen illi non procedant ab habitibus infusis

A pœnitentiæ & charitatis, qui tenent locum po-
tentie vitalis in ordine supernaturali, & à gratia
habituali, quæ est principium radicale vitæ super-
naturalis, non erunt perfectè vitales vitalitate su-
pernaturali.

Confirmatur: Actus fidei & spei, elicti à pec-
catore, vitæ supernaturali gratiæ privato, non
sunt perfectè vitales, vitalitate supernaturali, ut
communiter docent Theologi, & colligitur ex
illo Jacobi 2. *Sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus mortua est*; & ex illo 1. Joan.
3. *Qui non diligit, manet in morte*: & tamen illi
actus procedunt à Deo interiùs in anima operan-
te, & eam movente per auxilium supernaturale,
per modum transeuntis communicatum: Ergo
hoc non sufficit ad perfectam vitalitatem ordinis
supernaturalis; sed ad illam necessariò requiritur
influxus gratiæ sanctificantis, quæ est principium
radicale vitæ supernaturalis, medio aliquo habi-
tu supernaturali, qui teneat locum potentie vita-
lis in illo ordine: unde si actus contritionis &
charitatis, ad gratiam habitua-
lem ultimò dispo-
nentes, ab ea effectivè non procedant, sed so-
lùm ab auxilio actu-
ali, per modum transeuntis
collato, non erunt perfectè vitales, vitalitate su-
pernaturali.

Secunda ratio: Inclinatio actualis voluntatis
nostræ in bonum divinum, ut est in seipso, debet
effectivè procedere à gratia habituali, tanquam
à principio radicali: Sed actus contritionis, &
dilectionis perfectæ, qui ultimò disponunt ad
gratiam habitua-
lem, sunt inclinatio actualis vo-
luntatis nostræ in bonum divinum, ut est in seip-
so: Ergo effectivè procedunt à gratia habituali,
tanquam à principio radicali. Minor constat,
Major verò probatur. Omnis inclinatio in bo-
num alicujus naturæ, eam supponit, & ab ea ef-
fectivè procedit; ex quo inferunt Theologi, quod
velle Dei non est ipsius natura, sicut intelligere,
quia volitio dicit inclinationem, quæ supponit
naturam, & non constituit; & eadem ratione
gradus volitivus in rebus creatis non constituit
naturam; sicut esse, vivere, & intelligere: Ergo
inclinatio actualis in bonum divinum, prout est
in seipso, supponit naturam divinam participa-
tam à nobis, & ab ipsa effectivè procedit; subin-
deque à gratia habituali, quæ sola est natura di-
vinæ, ut natura est, formalis & physica parti-
cipatio, ut in Tractatu de gratia fusè ostendi-
mus.

Tertia ratio: Actus meritorij vitæ æternæ sup-
ponunt gratiam habitua-
lem, & ab ea effectivè
procedunt: Sed actus contritionis, & charitatis,
qui ad justificationem ultimò disponunt, sunt
meritorij vitæ æternæ: Ergo supponunt gratiam
habitua-
lem, & ab ea effectivè procedunt, non
verò ab aliquo auxilio actu-
ali, per modum tran-
seuntis communicato. Major patebit ex dicendis
disputatione sequenti, ubi conditiones ad meri-
tum vitæ æternæ requisitas exponemus. Minor
verò probatur primò ex D. Thoma quæst. præ-
cedenti art. 2. ad 1. sic dicente: *Preparatio hominis
ad gratiam habendam quadam est simul cum ipsa
infusione gratiæ: & talis operatio est quidem meri-
toria, sed non gratia qua jam habetur, sed gloria,
quæ nondum habetur*. Secundo probatur eadem
Minor ratione. Si actus contritionis & charita-
tis, ad justificationem ultimò disponentes, non
essent meritorij vitæ æternæ, sequeretur adul-
tum, iustificatum extra sacramentum, posse con-
sequi gloriam sine ullo proprio merito: quod est

contra determinationem Concilij Tridentini, definitis gloriam dari parvulis, titulo hereditatis, adultis verò, titulo præmij & mercedis. Sequela probatur: potest contingere quod adultus, justificatus extra sacramentum per actus contritionis & charitatis, statim moriatur, post adeptam gratiam justificationis, antequam alios actus vitæ æternæ meritorios eliciat, & quod post mortem gloriam consequatur: unde si eam non consequatur ex merito actuum contritionis & charitatis, quibus ad justificationem ultimò se disposuit, manifestum est, quod sine ullo proprio merito illam obtinebit, eamque non habebit titulo mercedis, sed tantum hereditatis, sicut parvuli qui in gratia baptismali decedunt.

190. Respondent Curiel & Joannes à S. Thoma, quod etsi actus illi non essent effectivè à gratia habituali, essent tamen meritorij gloriæ, quia subiectum haberet gratiam habitualement in illo instanti in quo elicerentur, per quam esset gratum Deo.

Sed contra: Ut actus habeant rationem meriti propriè, non sufficit quòd sint in subiecto habente gratiam, sed insuper requiritur aliquis influxus gratiæ, per charitatem, & alios habitus, quo vel eliciantur, vel saltem impendantur formaliter, aut virtualiter; aliàs omnes actus hominis iusti, sive supernaturales, sive naturales, essent meritorij, quod non recipitur communiter: Ergo etsi homo habeat gratiam habitualement in eodem instanti, in quo elicit actus contritionis & charitatis ad eam ultimò disponentes, si tamen illi actus effectivè non procedant à gratia habituali, medio habitu charitatis & pœnitentiæ, non erunt meritorij vitæ æternæ, subindeque adultus, qui eam ex vi solùm illorum actuum consequetur, eam non habebit ex meritis, & titulo mercedis, sed sine meritis, & solùm titulo hereditatis.

191. Quarta ratio: Si actus contritionis, & dilectionis perfectæ, non essent effectivè à gratia habituali, eam mediantibus illis actibus homo mereretur de condigno: Sed hoc non debet admitti: Ergo nec illud. Minor est certa: colligitur enim apertè tum ex Apostolo ad Roman. 3. dicente, *Justificati gratis: tum ex Tridentino sess. 6. cap. 8. ubi dicitur: Nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promerentur*; eamque docet expresse D. Thomas suprà citatus, dicens quod *operatio quæ homo preparat se ad gratiam habendam, est quidem meritoria, sed non gratuita, quæ jam habetur, sed gloria quæ nondum habetur*. Sequela verò Majoris probatur: Id quod est sufficiens ad merendum de condigno gloriam, est etiam sufficiens ad condignè promerendum gratiam justificantem; si ipsam non præsupponat tanquam principium à quo effectivè procedat; cum enim gloria sit gratia consummata, quod est sufficiens principium condignè promerendi gloriam, est etiam sufficiens principium promerendi condignè gratiam habitualement, dummodo talis gratia non sit principium talis meriti: Sed actus contritionis & charitatis, quibus homo ad justificationem ultimò se disponit, sunt sufficientes ad merendum gloriam, ut suprà ostendimus, & farentur Adversarij: Ergo & ad promerendam primam gratiam, quæ in instanti justificationis infunditur, si ab ea effectivè non procedant.

192. Dices fortè, quod licet tales actus non proce-

dant effectivè à gratia habituali, eam tamen promereri nequeunt, quia sunt simul cum illa, & meritum aliquo saltem instanti debet præcedere præmium.

Sed contra: Actus charitatis intensiores habitu, merentur de condigno ejus augmentum, ut colligitur ex Tridentino sess. 6. can. 32. & nihilominus tale augmentum est in eodem instanti: Ergo ex eo quòd actus charitatis & contritionis perfectæ, & gratia habitualis existant in eodem instanti, male infertur tales actus non posse gratiam illam de condigno mereri.

Ultima ratio philosophica est, & potest sic proponi. Non repugnat aliquid disponere subje-

ctum ad receptionem alicujus formæ, & nihilominus ab illa procedere: Ergo licet actus contritionis & charitatis ad gratiam sanctificantem ultimò disponant, possunt tamen ab illa effectivè procedere. Consequentia pater: Antecedens probatur. Forma constitutiva naturæ est causa efficiens omnium suarum passionum, & tamen illæ sunt dispositiones ad recipiendam & conservandam illam in materia: v. g. anima rationalis nequit recipi in materia, sine sensu tactus, & sine complexione sufficiente ad illum, & ideo ipse tactus & complexio sufficiens pro illo, sunt dispositiones ad introducendam & conservandam animam in corpore; unde teste Aristotele 2. de anima textu 94. & D. Thomà 1. p. quæst. 76. art. 3. juxta majorem vel minorem perfectionem complexionis requiritur ad sensum tactus, anima est perfectior vel imperfectior, & ingenium crassius vel subtilius; & tamen certum est ipsum tactum, & complexionem requisitam ad illum, solùm posse effectivè produci ab anima, ut à causa efficiente immediata, quia tactus est potentia vitalis & animalis, quæ exigit produci à principio radicali vitæ, scilicet anima. Idem contingit in calore ut octo, qui remanet in igne: ille enim effectivè producit à forma ignis qui generatur, & tamen ultimò disponit ad illam; sicut docet S. Thomas 3. p. quæst. 7. art. 13. ad 2. ubi sic habet: *Calor qui fuit dispositio ad formam ignis, est effectus profluens à forma ignis jam præexistens*; & quæst. 9. art. 3. ad 2. ait: *Per calorem disponitur materia ad suscipiendam formam ignis, quæ tamen adveniente, calor non cessat, sed remanet, quasi quidam effectus talis forme*. Ergo non repugnat aliquid disponere subiectum ad receptionem alicujus formæ, & nihilominus ab illa procedere.

Confirmatur: Organizatio corporis est dispositio ad receptionem animæ, & tamen corpus non habet esse organicum, nisi ab anima, ut docet S. Thomas 1. p. quæst. 76. art. 4. ad 1. & communiter Philosophi, cum explicant hanc definitionem animæ ab Aristotele traditam: *Anima est actus corporis physici organici &c.* Item diaphaneitas seu perspicuitas est ultima dispositio in corpore diaphano ad receptionem lucis, quæ propterea definitur ab Aristotele, *Actus perspicui*; & tamen talis diaphaneitas à luce procedit, cum impossibile sit aliquod corpus esse diaphanum, nisi ex participatione lucis. Ergo licet actus contritionis & charitatis ad gratiam habitualement ultimò disponant, possunt nihilominus ab illa procedere; quia ut ait Philosophus 5. metaph. & 2. phys. *Causa sunt sibi invicem causæ*: unde quod in uno genere est causa alterius, potest in alio genere ab ipso dependere & causari, subindeque in diverso genere causæ simul esse prius & posterius. Sic materia est prior formâ, in genere

genere causæ sustentantis; & illâ posterior, in genere causæ actuantis & informantis. Sic ambulationis est causæ efficiens sanationis, & sanatio causæ finalis ambulationis. Sic ex parte Solis prius est illuminare, quam tenebras removere: ex parte autem aeris illuminandi prius est purgari à tenebris, quam consequi lumen; ordine naturæ, licet utrumque sit simul tempore, ut ait S. Thomas hic artic. 8. ad 1. Sic etiam corruptio secundum ordinem causæ materialis dispositivæ, est prior introductione formæ est prior alterius corruptione & expulsionem, in genere causæ efficientis, formalis, & finalis, ut idem S. Doctor tradit in 4. sent. dist. 17. quæst. 1. artic. 4. in corp. Sic denique ingressus venti intrantis per fenestram in aulam, est causæ efficiens apertionis fenestram, & tamen apertio fenestram, utpote impediementi remotio, concurrens in genere causæ materialis dispositivæ ad prædictum venti ingressum. Ex quibus patet, non repugnare, sed potius connaturaliter fieri posse, ut aliquid pendeat ab alio in genere causæ efficientis, & nihilominus sit prior illo in genere causæ materialis disponens, subindeque quod actus contritionis & charitatis effectivè procedant à gratia habituali, ad quam ultimo disponunt.

Quod ut magis declaretur, & Adversariorum fundamenta facilius convellantur, duo breviter hic notanda sunt, ex quorum observatione valde illustrabitur nostra sententia.

195. Primum est, quod licet idem sint secundum rem in instantaneis fieri & factum esse, hoc tamen non obstat, quominus eadem res, quæ simul sit & facta est, prius ordine naturæ, & secundum rationem nostram, cum fundamento in re, concipiatur in fieri, quam in facto esse; & sic gratia habitualis, quæ in eodem instanti infunditur à Deo, & simul est infusa, atque recepta in anima, prius prioritate naturæ concipiatur in fieri & in infundi, quam infusa & in facto esse.

196. Secundum est, quod inter hos duos status huiusmodi formæ, potest mediare aliqua actio realis, quæ supponat unum statum, & supponatur ad alterum: quo pacto inter Paternitatem Divinam, ut constituentem Personam Patris, & eandem, ut referentem Patrem ad Filium, mediat actus generationis, qui supponit Paternitatem ut constituentem, & supponitur ad eandem ut referentem, ut in Tractatu de Trinitate fusè declaravimus. Item nostri Thomistæ communiter docent in Tractatu de auxilijs, quod inter permissionem primi peccati activè sumptam, prout est activa denegatio auxilij efficaci, tenens se ex parte Dei, & eandem denegationem passivè sumptam, prout est carentia ejusdem auxilij, passivè recepta in homine, seu concepta ut se tenens ex parte hominis, mediat peccatum mortale, quod consequitur ad permissionem activam Dei, consecutione logicâ, & indirectè; antecedit verò eandem permissionem passivè sumptam, seu carentiam auxilij, ut se tenentem ex parte peccatoris, qui ideo caret auxilio efficaci, quia per peccatum posuit obicem ejus receptioni. Denique idem patet in exemplo venti apertionis fenestram, & per eam in aulam intrantis, quod supra adduximus: nam inter ingressum venti, ut est in fieri, & in facto esse, mediat apertio fenestram, quæ effectivè procedit ab ingressu venti, ut est in fieri, & disponit ad ejus ingressum in facto esse.

Tom. IV.

A Dicimus ergo cum Cajetano, Contrado, Ferrariensi, & alijs celebrioribus Thomistis, quod gratia habitualis potest considerari duobus modis, secundum quos duo munia omnino diversa exercet: primò ut est in fieri, seu infundi, & prout se tenet ex parte Dei illam communicantis: secundo ut est infusa, & in facto esse, & quatenus se tenet ex parte hominis illam recipientis. Primo modo gerit vices auxilij moventis: secundo modo habet rationem habitus & formæ permanentis, & animam sanctificantis, ac dantis esse divinum participativè, esse gratum Deo, & obiectum congruum dilectionis ipsius; & quia primum munus est propter secundum, exercet prius primum quam secundum, ordine executionis: unde prius prioritate à quo communicatur animæ, in ratione auxilij moventis, & ut se tenet ex parte agentis, quam in ratione habitus, & formæ sanctificantis; ut communicata prius in ratione auxilij moventis, disponat ad sui connaturalem receptionem in ratione habitus, per actus contritionis & charitatis. Ex quo facillè intelligitur, quomodo illi actus sint causa & effectus gratiæ in diverso genere: sunt enim effectus à gratia activè procedentes, prout est in fieri, & se tenet ex parte agentis, habetque rationem auxilij moventis: sunt verò causa materialis dispositiva ejusdem gratiæ, ut est in facto esse, & prout se tenet ex parte subjecti recipientis, habetque rationem habitus & formæ permanentis, atque animam sanctificantis.

Hæc doctrina maximum fundamentum habet in D. Thoma hic art. 7. dicente: *Tota iustificatio impij originaliter consistit in gratiæ infusione, per eam enim & liberum arbitrium movetur, & culpa remittitur.* His enim verbis aperte declarat, ad justificationem impij non requiri auxilium movens, distinctum à gratia sanctificante, sed ipsam posse simul movere liberum arbitrium, & culpam remittere, subindeque simul gerere munus auxilij moventis, & formæ sanctificantis. Unde art. 8. in corp. ait: *Ipsa igitur Dei moventis motio, est gratiæ infusio.* Ubi loquitur de gratia iustificante, seu remittente peccatum, quæ non est gratia actualis, sed habitualis. Et in resp. ad 2. *Dispositio subjecti* (inquit) *præcedit susceptionem formæ, ordine naturæ, sequitur tamen actionem agentis, per quam etiam ipsum subjectum disponitur, & ideo motus liberi arbitrij, nature ordine præcedit consecutionem gratiæ (nempe iustificantis) sequitur autem gratiæ infusionem.* prout scilicet, talis gratia se tenet ex parte agentis, & gerit vices auxilij moventis, nam sub hac ratione & formalitate, causat actus contritionis & charitatis, quibus liberum arbitrium in Deum, & in peccatum movetur, ut antea declaravimus.

E Ratio etiam suffragatur: Nullus enim negare potest, quod in eodem instanti temporis, verificetur fieri rei, & factum esse, seu infundi gratiam, & esse infusam, & quod fieri sit prius naturâ, quam factum esse, quia fieri est causa facti esse, & infundi infusi esse: Ergo absque fundamento negaret aliquis, quod res in fieri causet aliquem effectum, antequam intelligatur in facto esse: Ergo & quod gratia in infundi, causet dispositiones, antequam intelligatur infusa in facto esse. Hæc secunda consequentia patet, prima verò probatur: nam communiter dicitur quod materia & forma, ut intelliguntur in fieri, causant totum, ut enim intelliguntur in facto

X

esse, simul sumptæ, sunt formaliter idem quod totum, unde realiter non possunt illud causare, quia inter causam realem & effectum debet intercedere distinctio realis. Adde quod fieri rei est aliquid reale, habens existentiam realem in instanti temporis vero & reali: Ergo potest habere aliquem effectum realem: Ergo pro illo priori naturæ, quo gratia est in infundi, potest causare dispositiones. Cum enim fieri rei causet esse illius in facto esse, debet causare quicquid est necessarium ad ponendum factum esse: Sed dispositiones sunt necessariae ex parte subiecti ad ponendam gratiam in facto esse, & ad illam conaturaliter recipiendam: Ergo ab eodem fieri gratiæ, à quo ponitur ejus factum esse, dispositiones ad gratiam effectivè causari debent.

199. Sed ad majorem hujus obscurissimæ & difficultissimæ quæstionis elucidationem, & plurium argumentorum solutionem, diligenter observandum est, quod quando dicimus cum Aristotele & D. Thoma, quod causæ sunt sibi invicem causæ, & sese mutuò in diverso genere præcedunt, & subsequuntur, non intendimus quod causa materialis præcedat efficientem, sub ratione efficientis, ita ut detur mutua causalitas inter causam materiale & efficientem, quia causa efficiens in executione est prior simpliciter & omnibus modis causâ materiali, & formali; nam materiale causam transmutat, ut recipiat formam; formam verò introducit in materiam, in cujus introductione exercetur causalitas utriusque causæ materialis & formalis; materialis quidem, recipiendo formam; formalis verò, informando materiam: unde hanc utramque causalitatem prævenit causalitas causæ efficientis, cum utramque causet; adeoque nullo modo causalitas causæ efficientis est posterior causalitate materiali & formali, sed solum causa materialis & formalis, efficiens & finalis, se mutuò in diverso genere præcedunt & subsequuntur. Pater hoc exemplo supra adducto aëris aperiens fenestram, & per eam intrantis in aulam: impulsus enim, quia concurret in genere causæ efficientis, prior est omnibus modis apertione fenestæ, & introitu aëris seu venti; introitus verò aëris seu venti, & apertio fenestæ, se mutuò præcedunt & sequuntur in genere causæ materialis & formalis; nam aër non introiret, nisi aperiretur fenestra, neque fenestra aperiretur, nisi aër introiret. Ita similiter in præsentī dicimus quod gratia habitualis, ut est in infundi, & ut habet rationem auxilij moventis, sub qua ratione effectivè causet (radicaliter) actus contritionis & charitatis, simpliciter & omnibus modis illos præcedit, & nullo modo est illis posterior: secundum verò aliam formalitatem quam habet, nempe ut est forma efficiens subiectum, & constituens illud gratum, filium Dei adoptivum &c. est prior & posterior illis actibus, in diverso genere causæ, eos enim præcedit in genere causæ formalis, & subsequitur in genere causæ materialis dispositivæ. Unde axioma illud, *Causæ sunt sibi invicem causæ*, intelligitur de causis materiali & formali, efficiente & finali, adinvicem comparatis, non verò de causa efficiente, ad materiale vel formalem comparata.

5. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò: Tridentinum sess. 6. cap. 5. & can. 3. & 4. dispositiones ad justificationem refert in Dei motionem, & gratiam prævenientem, excitantem, atque adjuvantem, tanquam in causam efficientem; sed gratia excitans atque adjuvans ad producos actus, qui ad justificationem ultimo disponunt, non est habitualis, sed actualis, nimirum auxilium quoddam transiens: Ergo ex Tridentino actus contritionis & charitatis, ultimo ad justificationem disponentes, non procedunt à gratia habituali, sed ab auxilio actuali per modum transiensis communicato.

Confirmatur: Concilium ibidem cap. 7. ait unicuique dari justitiam & gratiam habitualement, secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem: At si talis dispositio effectivè procederet à gratia habituali, potius esset dicendum, dispositionem esse juxta proportionem gratiæ habitualis, quam gratiam habitualement juxta proportionem dispositionis: Ergo &c.

Ad objectionem respondeo concessa Majori, negando Minorem: gratia enim habitualis, ut infunditur, & est in fieri; præveniens & excitans auxilij rationem habet; Per eam enim (inquit S. Doctor supra relatus) & liberum arbitrium movetur, & culpa remittitur; & rursus: Ipsa Dei moventis motio, est gratiæ infusio. Unde licet ad actus qui justificationem antecedunt, & ad eam remotè solum disponunt, requiratur aliquod auxilium, à gratia habituali realiter & entitativè distinctum, non tamen ad actus contritionis & charitatis, qui sunt dispositiones gratiam habitualement concomitantes, & ponuntur in eodem instanti quo illa infunditur: cum enim gratia habitualis possit in hoc instanti diversâ obire munia, & simul movere liberum arbitrium, & sanctificare animam, atque ab ea peccatum expellere, frustra tunc admittitur aliquod auxilium realiter ab ea distinctum, nam frustra sunt per plura, quæ possunt fieri per pauciora.

Ad confirmationem nego etiam Minorem: nam licet gratia habitualis, ut est in infundi, & quatenus gerit munus auxilij moventis, non commensuretur unicuique dispositioni, sed potius eam efficiat, & sibi commensuret; ut tamen habet rationem habitus sanctificantis, & est in facto esse, ac perfectè communicat subiecto suum effectum formalem, datur unicuique juxta proportionem dispositionum.

Objicies secundò: D. Thomas 1. parte quæst. 62. art. 2. ad 3. dicit conversionem ad Deum clarè visum requirere gratiam consummatam; conversionem meritoriam beatitudinis, requirere gratiam habitualement; conversionem verò, quæ homo se præparat ad habendam gratiam, non requirere gratiam habitualement, sed operationem Dei moventis animam ad se. Ergo actus charitatis & contritionis, qui sunt præparationes & dispositiones ad gratiam habitualement habendam, non procedunt à gratia habituali, sed actuali. Eandem doctrinam tradit in hac parte quæst. 109. art. 6. his verbis: *Alio modo potest intelligi præparatio voluntatis humane ad consequendum ipsum gratiæ habitualis donum: ad hoc autem quod præparet se homo ad susceptionem hujusmodi*